

Lõimeleer: eesti keele ja pärimuskultuuri laager väliseesti lastele

Heldi Ruiso

Tänavu neljandat korda toimuv Lõimeleer on suvelaager 10–16aastastele välismaal elavatele eesti noortele, kus on võimalus suhelda Eestis elavate lastega, õppida puu-, ehte- ja tekstiilitöid, pilli-laulu-tantsu-mänge, hobuse rakendamist ja juhtimist ning muid eesti rahvapäraseid oskusi.

Lõimeleeri korraldaja on MTÜ Lõimeleer ja koostööpartneriks Viljandi kultuuriakadeemia huvijuhtide ja loovtegevuse õpetajate eriala, pärimusmuusika ning rahvusliku käsitöö eriala õppejõud, vilistlased ja üliõpilased. Lõimeleer toimub Viljandimaal Tääksi koolimajas ning selle ümbruses; laagri programm seostatakse ka oluliste suviste kultuurisündmustega, nagu laulu- ja tantsupidu, Viljandi folk jm. 2019. aasta üks laagrivahetus seostatakse ülemaailmse eestlaste kogunemise ESTOga.

Küsimustele Lõimeleeri ellukutsumise põhjuste, laagris toimuvate tegevuste, saadud tagasiside ja omaenese muljete kohta vastasid Lõimeleeri looja ja juht, TÜ VKA RKO dotsent Priit-Kalev Parts ning TÜ VKA huvijuht-loovtegevuse õpetaja eriala tudeng Iti Jantra-Metsamaa, kes oli Lõimeleeri kasvataja ja laagrijuhataja aastatel 2017 ja 2018.

Heldi Ruiso (HR): Kuidas tekkis selline mõte?

Priit-Kalev Parts (PKP): Eks oma särk ole ikka ihule kõige lähemal – vahetu tõuke andis see, kui minu laste kooli, Tääksi kooli hakati laste puuduse tõttu klasshaaval sulgema. Ma pole allaandja tüüp, ent piisavalt ratsionaalne, et anda endale aru – vallavalitsused peavad seda tegema, kui koolid alternatiivset kasutust ei leia. Seega tekib lihtne valem: Eestis on maapiirkondades hea, kuid alakasutatud haridustaristu ja oskajat personali jalaga segada; väljaspool Eestit elab ca 200 000 eestlast, valdavalt nooremad inimesed kui Eestis, eriti maapiirkondades. Sellele ressursside tasakaalutuse kohale on võimalik midagi ehitada.

Foto 1. Priit-Kalev Parts laagrilistega hobutöötoas. Foto Lõimeleeri arhiivist.

Demograafia küsimused on mind ikka huvitanud, vaigse väljasuremise ja kestliku kahanemise dialektika on mind kaua vaevanud. Eestlannast soome kirjanik Hella Wuolijoki on keelekaotusest väga valusalt kirjutanud – tema valik oli oma lastele eesti keelt üldse mitte õpetada. Ülikoolipõlves lugesin päris palju pagulaskirjandust – see käib küll täiesti teiste põlvkondade kohta, aga hinge see läks. Tepandi lauldud „Arkaadia teel“ Ristikivi sõnadele on teismelisest saadik olnud mu lemmiklaule. Ehk on seegi mõjutanud, et minu vanaisa pages 1944. aastal ja suri Inglismaal. No ja üks mu noorpõlvearmastus lasi jalga Ameerikasse, seegi oli väga valus.

HR: Millistest põhimõtetest olete lähtunud Lõimeleeri programmi ja tegevuste väljatöötamisel?

PKP: Eestikeelsus, rõõm, õues olemine, juured selle sõna võimalikult vähe pateetilises ja käegakatsutavas mõttes. Kõige uhkem olen ilmselt selle üle, et saan kodanikuna praktiliselt teostada põhiseaduse preambulit – arvan, et vähesed eestlased saavad seda tunnet nii käegakatsutavalt kogeda.

HR: Millist tagasisidet olete saanud?

PKP: Laagrist lahkumise emotsiooni lainel on laste tagasiside olnud väga positiivne. Korduvkülastuste arv on suur, umbes 40%, see annab samuti märku positiivsest emotsioonist, mis on ilmselt kestma jäänud.

2019. aasta registreerumisankeedi ootuste küsimusele vastates on märgitud, et lastele meeldib vanade sõpradega kohtuda ja uusi leida, õues viibida, meisterdada. Abstraktsemalt vastatakse ka seda, et eesti keelt ja kultuuri soovitakse õppida, enamasti jääb sellest siiski kohustusliku stampvastuse mulje. Aga mitte ainult – kaks last kirjutavad inglise keeles pikemalt, et nad on mures oma pärandi kaotamise pärast, piinlik on suviti Eestis käies, kui ema peab kogu aeg tõlkima, ja hirmutav on näha, kui su nelja-aastane nõbu oskab sinust paremini eesti keelt. Tahaks suuta oma perekonnaga sisuliselt suhelda. Mitmel lapsel on mure, et nad on väga tubased ja nutiinimesed, vähemalt suvel tahaks midagi muud. Eesti tugilapsed soovivad just inglise keelt praktiseerida, mis on mõistetav, kuid laagri eesmärki silmas pidades hakkab juba pisut murettekitavaks muutuma.

Üks USA isa, keelekasutuse järgi otsustades ilmselt n-ö vana väliseestlane, päris, et kas meil ikka eesti keelt ka räägitakse – et Ameerikas ja Rootsis on ta lapsed eesti laagrites käinud, mis ametlikult kakskeelsed, praktiliselt ingliskeelsed. (Meil seda muret pole, kuigi aasta-aastalt on see meilgi aktuaalsemaks muutunud.) Kui lohutasin teda, et lapsed käivad omavahel ja kodumaa lastega ka pärast laagrit teineteisel külas ja näiteks minu tüdruku on pärast nähtud väliseesti poistega Tartu peal hängimas, ohkas ta kergendatult – seda ta tahabki, et tekiks eluaegsed sõprusdemed, eriti kodumaa noortega.

HR: Mis on üllatanud?

PKP: Tegelikult on kõige üllatavam, et sisulises osas on selle laagri vastu nii suur huvi. Ja midagi pole niikuilgi läinud laagri sisulises töös – see poleks mind küll heidutanud, eksimata ei saa õppida.

Eriti 2019. aasta üllatus on see, et Põhja-Ameerikas on nii suur huvi – eesti keelt nad seal ju tegelikult ei oska, aga nagu näha on olnud, Põhja-Ameerika lapsi see ei häiri see absoluutselt, peaasi, et oleks *fun* – ja sellise suhtumise juures on ka.

Samuti on selgunud tänavu, et paljud lapsevanemad tahaks, et laps satuks keelekeskkonda aegsasti enne kümnendat eluaastat, juba kolmandast eluaastast. Samuti rõhutatakse, et segaperedes vajab laps keeletuge ka võõrkeelselt vanemalt ja kuidagi oleks vaja ka selleks abi. Perelõimeleeri toimivaks teenuseks vormida pole meil seni veel õnnestunud, kuigi mõni väikeste lastega pere on end laagri ajaks Tääksi kõrvaltvaatajaks sättinud. Kodueestlased hakkavad oma skepsisest asja suhtes alles neljandal tegevusaastal üle saama.

Üks välismaa ema seletas asja nii, et kodueestlased ei tunne seda valu, kui su lapsed ei saa sinu keelest aru.

Kodueestlaste ja riigiametite ükskõiksus teema vastu on olnud üllatav. Haridusministeeriumist vastati mulle otse, et tunnistame probleemi, aga seadused ja poliitikavalikud on teised. Kuid vähemalt retoorika järgi on ka siin hoiakud muutumas. Üllatav on ka see, et lapsevanemad on valmis maksuma, kuigi turul on ka riigi rahastatud tasuta laagrid.

HR: Millised on plaanid Lõimeleeri edasiarendamiseks?

PKP: Perelõimeleer tuleb välja arendada, et segapered saaks oma issidele (üldjuhul sedapidi) eesti keelt õpetada ning lapsed saaks keeletuge mõlemalt vanemalt. Paistab, et tuleval talvel tuleb vähemalt üks laager või koolinädal Tääksi koolis Londoni eesti lastele – see asi tuleb regulaarsele pinnale viia, kuni pidevalt õpib pikemat või lühemat aega Tääksi koolis vähemalt kümme-kond väliseesti last. Tühjavõitu maakoole on Eestis veelgi...

Kohalik mahetoiit peaks olema lõimeleeride toidulaua – praegu on see korralduslikult raske olnud. Väliseesti pered peaks sedakaudu harjuma postipakiga Eesti kitsejuuste ja jõulukinke tellima.

Vabatahtlike kaasamine – lõimeleeri vilistlased, lihtsalt väliseesti noored ja lapsevanemad võiksid leida tee Eestisse abikasvatajatena ja muudes rollides.

Foto 2. Marit Külv vöötöötuba juhendamas. Foto Lõimeleeri arhiivist.

Lõimeleeri meeskond peab samal ajal stabiliseeruma ja n-õ staap professionaliseeruma, muidu pole asi kestlik, inimesed väsivad. Turgu ja sisulist vajadust on; ettevõtlikkust ja usku on juurde vaja.

Iti Jantra-Metsamaa, Lõimeleeri laagrijuhataja:

Arvan, et Lõimeleeri üks olulisemaid funktsioone noorte puhul on iseenda keskme tugevdamine. Enda päritolu ja juurtega kontaktis olemine aitab kasvatada noorte identiteeti ja kujundada minapilti. Lisaks puutuvad noored laagris kokku paljude tegevustega, mis loovad eeldusi arenguks ja on seotud meie kultuuri ning ajalooa. Usun, et laager võimaldab neil teha uusi avastusi asjade kohta, mis neile huvi pakuvad. Mulle meeldib väga see, et laagril endal on tugev identiteet ja fookus, mille põhjal saab kogu seal pakutava sisu ja loo sidusalt üles ehitada ning sellega tekitada ka tugeva laagrikultuuri, mis iga aasta noori uuesti tagasi meelitab. Meie laagri programm on olnud alati üsna mitmekülgne ja pakkunud erisuguseid võimalusi enesetäienduseks. Lapsed on siiani näidanud välja positiivseid emotsioone ja töötoad on tekitanud alati palju elevust. Muidugi on hobutöötuba vaieldamatult üks kõige populaarsemaid, mida alati kannatamatult oodatakse, aga noored on võtnud alati suure rõõmuga kõigest osa. Lihtsalt alguses tuleb vahel kuidagi vedama saada ja pärast on jällegi pidamasaamisega raskusi. Noorte rõõm on ilmselt ka kandunud üle vanematele, sest tagasiside on olnud igal rindel positiivne. Muidugi on vanematel olnud võimalus tulla viimasel laagripäeval vaatama, mille kõigega noored on hakkama saanud ja mida üldiselt teinud, ning seda pean ma väga oluliseks. Vanemate huvi nii laagri kui ka kodumaa vastu on võtmetähtsusega, et ka noor võiks oma päritolu väärtustada.

Minule on andnud laager hindamatu korraldamiskogemuse ja võimaluse õppida uusi oskusi oma ala tegijatelt. Kõige hinnalisemaks pean aga seda sidet, mis tekkis noortega ja meeskonnakaaslastega, neid emotsioone, mälestusi, äpardusi, õnnestumisi ja palju muud, mis mahtusid meie laagris veedetud päevade sisse. Huvitaval kombel see aeg laagris lihtsalt lendab mööda. Jah, tihti on vaja tegeleda koduigatsusega, aga lõpuks on hüvastijätt täpselt sama keeruline ja tavaliselt ei lahkuta laagrist nii, et järgmise aasta plaanid juba paigas ei oleks. Rõõmustav on näha, et noored on võtnud laagri hästi omaks ja huvi selle laagri vastu saab just alguse neist endist. Ma loodan, et Lõimeleer jätkub, kestab ja kasvab veel kaua aina arenevas ja kultuurilises vaimus. Selline väike laager ei pruugi väliselt omada mingit suurt mõjuvõimu, aga kaudselt ehk läbi aastate ja inimeste mõjutab ta maailma ilmselt rohkem, kui oskame aimata.

Lõimeleer: A cultural immersion camp for young Estonians living abroad

Abstract

Lõimeleer is a cultural immersion camp for young Estonians aged 10–16 living abroad. Held each summer, it gives them an opportunity to mix with kids of their own age who live in Estonia, to learn handicrafts, such as woodworking, jewellery and textile making, to play games and musical instruments, to practice singing and dancing, to find out how horses are harnessed, and to learn other quintessential Estonian traditional skills. The main organiser of the event is Lõimeleer (HomeComing) NGO with partners from University of Tartu Viljandi Culture Academy: both students and alumni of the programmes of leisure time managers and teachers, folk music and Estonian native crafts are involved.

Lõimeleer takes place in and around Tääksi school, Viljandi county. The programme of the camp is related to the major Estonian cultural events each year, such as the Song and Dance Festival, Viljandi Folk festival, etc. One camp shift in 2019 was dedicated to ESTO, a global get-together of diaspora Estonians.

Questions about the rationale of the initiative, the activities carried out in the camp, the feedback they have received, and what their own personal impressions have been were put to Priit-Kalev Parts, the initiator and main organiser of Lõimeleer, and Iti Jantra-Metsamaa, who has worked as a camp counsellor and as head of the camp in 2017 and 2018.